

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/294/33/92

OPINIA PUBLICZNA O RELACJACH MIĘDZY INSTYTUCJAMI WŁADZY W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ'92

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W majowym sondażu CBOS¹ były m.in. poruszane niektóre kwestie związane z modelem ustrojowym państwa, a konkretniej - z relacjami między centralnymi organami władzy, oraz opinie na temat roli prezydenta w życiu politycznym kraju. Większość ankietowanych opowiada się za modelem, w którym największą rolę wśród instytucji państwa odgrywa Sejm. Zaznacza się jednak nieznaczny wzrost sympatii dla silnej prezydentury, a także przyrost akceptacji rozwiązania obecnego parlamentu i ogłoszenia nowych wyborów. Połączenie funkcji prezydenta i premiera spotyka się z umiarkowaną niechęcią społeczeństwa. Rola prezydenta powinna, zdaniem największej grupy ankietowanych, polegać na reprezentowaniu państwa polskiego oraz dbaniu o interesy pracownicze.

Relacje między instytucjami władzy

Opinie o społecznie pożądanym relacjach między Sejmem, prezydentem i rządem badano za pomocą następującego pytania: "Oto trzy karty. Umieszczono na nich nazwy instytucji sprawujących władzę w Polsce. Proszę je ułożyć w taki sposób, by na górze znajdowała się karta z nazwą instytucji, która według Pana(i) powinna mieć największy wpływ na sprawy w Polsce, a na dole karta z nazwą instytucji, która powinna mieć najmniejszy wpływ na sprawy w Polsce". Najwięcej respondentów (40%) umieściło Sejm na pierwszym miejscu w hierarchii władzy. Układ, w którym dominującą rolę odgrywa prezydent, wybrało 29% ankietowanych, a z pierwszoplanową rolą rządu - 23%. Co dziesiąty ankietowany nie zajął stanowiska w tej sprawie lub umieścił dwie bądź wszystkie instytucje na tym

---

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia" (25) - badanie zrealizowane w dniach 1-3 maja 1992 r. na 1191-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

samym poziomie. W porównaniu ze styczniem tego roku, kiedy zadano po raz pierwszy to pytanie, odnotowujemy nieznaczną tendencję do zmiany opinii w kierunku wzmocnienia pozycji prezydenta (tab. 1).

Tabela 1. Postulowane miejsce instytucji w hierarchii władzy

w procentach

Instytucje	Wskazania respondentów według terminów badań					
	I'92			V'92		
	I miejsce	II miejsce	III miejsce	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Sejm	43	24	22	40	26	25
Prezydent	23	26	40	29	30	31
Rząd	25	38	27	23	34	33

Uwaga: Procenty nie sumują się do stu, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi "trudno powiedzieć" i odpowiedzi tych respondentów, którzy umieścili wszystkie instytucje na tym samym poziomie.

Porównując relacje między Sejmem a pozostałymi instytucjami można stwierdzić, że ponad połowa respondentów umieściła Sejm wyżej niż rząd (52%) i wyżej niż prezydenta (51%). Zdaniem 39% ankietowanych szef państwa powinien mieć większy wpływ na sprawy kraju niż parlament, a według 37% rząd powinien odgrywać większą rolę niż Sejm.

Zwolenników przewagi prezydenta nad rządem jest nieco więcej (48%) niż zwolenników odwrotnego układu (42%). Pozostali, przypomnijmy, nie dokonali wyboru lub umieścili wszystkie trzy instytucje władzy na tym samym poziomie.

Zakładając, że w systemie parlamentarno-gabinetowym najmniejszą rolę odgrywa prezydent, a w systemie prezydenckim -

rząd, możemy stwierdzić, że preferencje społeczne rozkładają się w miarę równomiernie pomiędzy oba modele sprawowania władzy. Zbliżony odsetek ankietowanych (około 1/3) umieszcza rząd i prezydenta na ostatnim miejscu w hierarchii władzy. W porównaniu ze styczniem tego roku zmniejszyła się nieco liczba przeciwników modelu prezydenckiego.

Jedna czwarta ankietowanych na ostatnim miejscu w hierarchii władzy umieszcza Sejm. Tym osobom odpowiadałby zapewne model znacznej przewagi władzy wykonawczej nad ustawodawczą.

Nad wskazaniami respondentów do pewnego stopnia zaciążyły opinie o obecnej działalności tych instytucji². Ankietowani pozytywnie oceniający działalność Lecha Wałęsy najczęściej na pierwszym miejscu umieszczają prezydenta (41%). Respondenci aprobowujący Sejm i rząd przeważnie optują za dominacją Sejmu (tab. 2).

Tabela 2. Postulowane pierwsze miejsce instytucji w hierarchii władzy wśród osób aprobowujących poszczególne instytucje w procentach

Osoby aprobowujące obecną działalność:	Wskazania respondentów		
	Sejm	Prezydent	Rząd
Sejmu	47	23	21
Prezydenta	30	41	19
Rządu	41	25	25

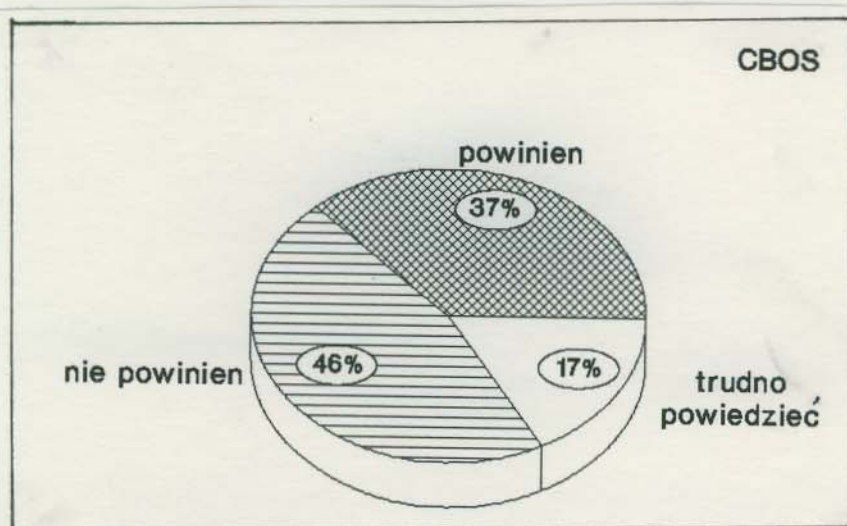
Uwaga: Procenty nie sumują się do stu, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi "trudno powiedzieć" i odpowiedzi tych respondentów, którzy umieścili wszystkie instytucje na tym samym poziomie.

² Posłużono się pytaniem: "Czy, Pana(i) zdaniem, działalność Sejmu (rządu, prezydenta) dobrze służy społeczeństwu?"

Postulowane relacje między instytucjami władzy
w sytuacjach kryzysowych

Wśród respondentów przeważa - choć nieznacznie - opinia, że w razie pogorszenia sytuacji w kraju prezydent nie powinien stanąć na czele rządu (46%). Przeciwnego zdania jest 37% ankietowanych (rys. 1).

Rys. 1. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie: "Gdyby sytuacja w naszym kraju uległa pogorszeniu, to czy, Pana(i) zdaniem, Prezydent powinien czy też nie powinien stanąć na czele rządu?"

Analizując rozkład odpowiedzi na to pytanie pod względem cech socjodemograficznych badanych obserwujemy znaczący związek opinii respondentów z wykształceniem - im wyższe, tym większa dezaprobatą projektu połączenia funkcji prezydenta i premiera³.

³ Szczegółowe zróżnicowanie opinii ze względu na cechy socjodemograficzne badanych zamieszczono w tabelach aneksu.

Podobny problem badano za pomocą kolejnego pytania ankiety⁴. Z odpowiedzi badanych wynika, że w przypadku braku poprawy sytuacji w kraju 1/3 ankietowanych zgodziłaby się na powołanie nowego rządu z prezydentem na czele, a 43% sprzeciwiłoby się temu. Tak więc, gdy pytamy o nowy rząd pod przewodnictwem prezydenta, nieco więcej osób nie zajmuje stanowiska w tej sprawie. Proporcje między zwolennikami a przeciwnikami tego rozwiązania pozostają jednak nie zmienione (tab. 3).

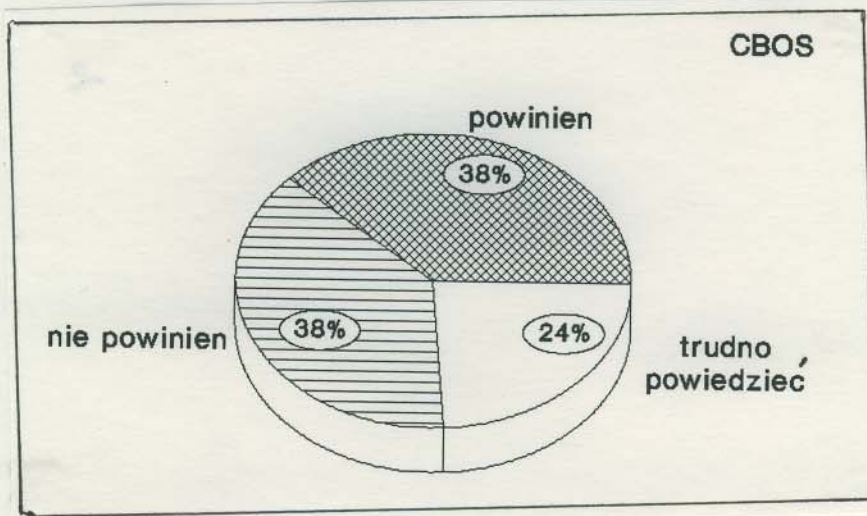
Tabela 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Przeczytam teraz listę działań, które, jak twierdzą niektórzy, można by podjąć, jeśli sytuacja w kraju nie poprawi się w najbliższym czasie. Proszę powiedzieć, czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z podjęciem danego działania". w procentach

Proponowane działania	Wskazania respondentów według terminów badań					
	zgadzam się		nie zgadzam się		trudno powiedzieć	
	I'92	V'92	I'92	V'92	I'92	V'92
Rozwiązanie parlamentu, ogłoszenie nowych wyborów	25	41	61	39	14	20
Utworzenie nowego rządu z prezydentem na czele	-	32	-	43	-	25

Zwolenników ewentualnego rozwiązania parlamentu w przypadku braku możliwości jego współdziałania z prezydentem jest dokładnie tyle samo, co przeciwników takiego posunięcia. Prawie 1/4 badanych nie ma na ten temat zdania (rys. 2).

⁴ Pytanie to zadano na zlecenie "Gazety Wyborczej" i tam zamieszczono po raz pierwszy jego wyniki ("Gazeta Wyborcza" nr 109 z 9-10 maja 1992 r.).

Rys. 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy w przypadku braku możliwości współdziałania Sejmu i prezydenta, prezydent powinien rozwiązać Sejm czy też nie powinien?"

Szczególnie często za rozwiązaniem Sejmu opowiadają się mieszkańcy dużych miast, prywatni przedsiębiorcy i pracownicy fizyczno-umysłowi. Dane dotyczące dwóch ostatnich grup, ze względu na ich małą liczebność, trzeba jednak traktować z dużą ostrożnością.

Ponieważ podobne pytanie dotyczące rozwiązania Sejmu w przypadku braku poprawy sytuacji kraju zadano w tym roku po raz drugi, możemy zaobserwować dynamikę opinii w tej sprawie (tab. 3). Jeszcze w styczniu 61% ankietowanych było przeciwnych rozwiązaniu parlamentu i ogłoszeniu nowych wyborów, a zaledwie 1/4 była gotowa zgodzić się z tym postulatem. Obecnie stanowiska w tej sprawie są podzielone. W ciągu czterech miesięcy tego roku przybyło więc 16% zwolenników rozwiązania Sejmu i ubyło 22% przeciwników rozpisania nowych wyborów.

Zadania prezydenta

Odpowiadając na pytanie: "Czym powinien przede wszystkim zajmować się prezydent?", większość respondentów wskazała na funkcje: reprezentacyjną (69%) oraz opiekuńczą względem

społeczeństwa ("dbać o interesy ludzi pracy" - 54%)⁵. Funkcje zakładające znaczną aktywność w strukturach władzy postuluje od 26% do 39% ankietowanych - odpowiedź "kontrolować pracę rządu" wybrało 39%, "przyspieszać reformy w kraju" - 27%, a "pośredniczyć między rządem a Sejmem" - 26%. Co piąty ankietowany oczekuje, że prezydent będzie zajmował się ujawnianiem afer i działań nielegalnych. Funkcje mediacyjne w społeczeństwie ("rozwiązywać konflikty społeczne") przypisuje mu 17% respondentów. Zbliżony odsetek ankietowanych uważa, że prezydent powinien przede wszystkim kierować polityką zagraniczną (16%). Niewielu badanych sądzi, że powinien stanąć na czele armii (5%). Nieznaczny odsetek wskazuje też na przeprowadzenie procesu dekomunizacji (6%).

Czym, Pana(i) zdaniem, powinien przede wszystkim zajmować się prezydent? Prosimy wybrać najwyżej trzy odpowiedzi.

<i>Reprezentować państwo polskie</i>	69%
<i>Dbać o interesy ludzi pracy</i>	54%
<i>Kontrolować pracę rządu</i>	39%
<i>Przyspieszać reformy w kraju</i>	27%
<i>Pośredniczyć między rządem a Sejmem</i>	26%
<i>Ujawniać afery i działania nielegalne</i>	20%
<i>Rozwiązywać konflikty społeczne (gasić strajki itp.)</i>	17%
<i>Kierować polityką międzynarodową</i>	16%
<i>Przeprowadzić proces dekomunizacji</i>	6%
<i>Kierować armią</i>	5%

⁵ Procenty nie sumują się do stu, ponieważ respondenci z zaproponowanej listy mogli wybrać do trzech odpowiedzi.

*

*   *

Największa grupa ankietowanych uważa, że spośród trzech instytucji: Sejmu, prezydenta i rządu, dominującą rolę w państwie powinien odgrywać Sejm.

Prezydent, by zadowolić większość badanych, powinien przede wszystkim reprezentować państwo polskie oraz dbać o interesy pracownicze. Niewielkie uznanie wzbudza wśród respondentów postulat powierzenia prezydentowi kierowania polityką zagraniczną i armią, a także zadania przeprowadzenia dekomunizacji. Opinia publiczna jest raczej niechętna przekazaniu prezydentowi funkcji kierowania rządem oraz podzielona w sprawie ewentualnego rozwiązania parlamentu. W tym roku zaobserwowano jednak wzrost przyzwolenia na rozwiązanie Sejmu i ogłoszenie nowych wyborów.

ANEKS

Tabela 1. Gdyby sytuacja w naszym kraju uległa pogorszeniu, to czy, Pana(i) zdaniem, prezydent powinien czy też nie powinien stanąć na czele rządu? (%)

	Powinien	Nie powinien	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	37	46	17	1188
Płeć				
Mężczyźni	39	46	14	525
Kobiety	35	45	19	662
Wiek				
do 24 lat	45	43	12	93
25-34	35	50	14	230
35-44	35	52	13	294
45-54	34	52	14	176
55-64	45	40	15	174
65 lat i więcej	35	33	32	221
Miejsce zamieszkania				
Wies	38	42	20	507
Miasto do 20 tys.	35	40	25	116
od 21 do 100 tys.	36	47	17	222
od 101 do 500 tys.	34	54	12	213
501 tys. i więcej mieszk.	42	49	9	130
Region				
Północny	35	52	13	156
Zachodni	38	46	16	121
Środkowo-zachodni	39	46	15	188
Środkowy	40	42	19	187
Wschodni	39	45	16	144
Południowo-wschodni	37	43	20	194
Południowo-zachodni	33	47	20	198
Wykształcenie				
Podstawowe	40	35	25	488
Zasadnicze zawodowe	41	46	13	294
Średnie	32	58	10	312
Wyższe	29	60	11	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	32	56	12	81
Poz. pracownicy umysłowi	26	65	9	104
Pracownicy fiz.- umysł.	40	55	5	55
Robotnicy wykwalifikowani	39	45	16	132
Robotnicy niewykwalifik.	47	36	17	66
Rolnicy	38	48	14	94
Prywatni przedsiębiorcy	35	56	9	43
Grupa społ.-zaw. nie prac.				
Renciści i emeryci	37	40	24	409
Uczniowie i studenci	35	52	13	23
Bezrobotni	38	49	13	77
Gospodynie domowe i inni	42	36	22	107
Dochody na jedną osobę				
Do 400 tys. zł	40	42	18	181
401-600	41	41	18	211
601-800	34	46	20	250
801-1000	45	41	13	222
1001-1500	33	48	19	195
Powyżej 1500 tys. zł	28	61	11	107
Ocena war. materialnych				
Złe	34	48	18	543
Średnie	40	43	17	509
Dobre	38	48	14	135
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	39	33	28	128
Raz w tygodniu	39	45	16	681
Kilka razy w roku	32	52	16	280
W ogóle nie uczestniczy	39	46	14	97
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	49	33	18	132
Zły kierunek	36	49	15	877
Trudno powiedzieć	35	38	27	179

Tabela 2. Czy w przypadku braku możliwości współdziałania Sejmu i prezydenta, prezydent powinien rozwiązać Sejm czy też nie powinien? (%)

	Powinien	Nie powinien	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	38	38	24	1188
Płeć				
Mężczyźni	44	39	17	525
Kobiety	33	38	29	662
Wiek				
do 24 lat	38	42	20	93
25-34	34	44	21	229
35-44	41	41	17	294
45-54	40	40	20	176
55-64	38	35	27	175
65 lat i więcej	35	29	36	221
Miejsce zamieszkania				
Wieś	36	39	25	506
Miasto do 20 tys.	29	37	34	116
od 21 do 100 tys.	42	34	24	223
od 101 do 500 tys.	37	45	18	213
501 tys. i więcej mieszk.	48	35	17	130
Region				
Północny	40	41	19	155
Zachodni	44	36	20	121
Środkowozachodni	31	46	23	188
Środkowy	44	36	20	187
Wschodni	30	40	30	145
Południowo-wschodni	41	34	26	195
Południowo-zachodni	38	36	26	197
Wykształcenie				
Podstawowe	38	32	31	488
Zasadnicze zawodowe	41	39	20	294
Średnie	36	45	19	312
Wyższe	37	49	14	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	42	42	16	81
Poz. pracownicy umysłowi	28	51	21	104
Pracownicy fiz.- umysł.	49	38	13	55
Robotnicy wykwalifikowani	41	39	20	132
Robotnicy niewykwalifik.	39	38	23	66
Rolnicy	41	39	19	94
Prywatni przedsiębiorcy	53	42	5	43
Grupa społ.-zaw. nie prac.				
Renciści i emeryci	36	32	32	409
Uczniowie i studenci	43	48	9	23
Bezrobotni	38	40	22	77
Gospodynie domowe i inni	28	43	29	107
Dochody na jedną osobę				
Do 400 tys. zł	34	40	25	181
401-600	41	32	27	211
601-800	34	40	26	251
801-1000	42	37	21	221
1001-1500	39	39	22	195
Powyżej 1500 tys. zł	37	45	18	107
Ocena war. materialnych				
Złe	36	38	26	543
Średnie	41	38	21	509
Dobre	34	41	24	135
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	31	34	128
Raz w tygodniu	38	38	23	682
Kilka razy w roku	39	41	20	280
W ogóle nie uczestniczy	38	41	22	96
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	42	34	24	132
Zły kierunek	39	40	21	876
Trudno powiedzieć	32	33	35	180